

NOVINOVÉ KOLKOVÉ ZNÁMKY (I)

Novinové kolkové známky nebyly v pravém smyslu poštovními známkami, ale jejich provedení a nakonec i používání poštovními úřady je v převážně většině katalogů přičítá k poštovním ceninám.

Kolek jako takový měl plnit funkci stvrzenky o zaplacení předepsané daně. Poprvé byl zaveden roku 1624 v Holandsku. Kolek se ve formě razítka vyrážel na obal zboží. Tím bylo jasné, že zboží bylo zdaněno. Postupně byl zaváděn i v dalších zemích - ve Francii, Anglii, německých státech a v roce 1686 i v Rakousku patentem Leopolda I. z 3. 11. 1686. Postupně kolek ztrácel charakter daně a byl používán převážně k placení poplatků.

Zvláštním druhem kolku je tzv. novinový kolek, který byl zaveden 1. 7. 1789 na základě nařízení o zavedení novinové daně. Ta se týkala všech novin, časopisů a brožur, vydávaných nejen v tuzemsku, ale i tiskovin do Rakouska dovážených. Od zdanění byly osvobozeny náboženské a vědecké tiskoviny. Daň byla stanovena na 1/2 krejcaru u novin, u brožur na 1 kr. Proti této daně se zvedla vlna protestů a daň byla nakonec u tuzemských novin roku 1792 zrušena a omezena pouze na tiskoviny dovážené z ciziny. V roce 1803 na základě nového kolkovního patentu byla novinová daň obnovena v plné šíři. Sazba 1/2 kr platila za tiskový arch, při větším rozsahu pak 1 kr. U dovážených novin byla sazba 1 kr opět v rozsahu jednoho tiskového archu, jinak 2 kr. Archem se rozuměl papír o rozměru cca 37x 47 cm. Roku 1811 byla daň zvýšena na 1, 2 nebo 3 kr. V roce 1841 byla daň zjednodušena a stanovena na noviny 1 kr, pro zahraniční 2 kr za každý výtisk. Tato sazba platila až do konce roku 1899, kdy byla zákonem z 27. 12. 1899 od 1. 1. 1900 zrušena.

Zdanění se týkalo tiskovin s politickým obsahem a o tom, co je politický obsah, rozhodovaly zemské cenzurní komise. Daň byla přínosem finančního důchodu. Jednalo se o čistě fiskální poplatek, který byl vybírán pomocí tzv. signatur. Na zdaněné noviny se vyrážely a později přímo tiskly tzv. signety, což v podstatě byly kolkové známky nejprve se stylizovanou kresbou, později s dvojhlavou orlicí a s udáním ceny. U tuzemských novin se signety natiskly na nepotíštěný papír, později na již vytištěné noviny pomocí strojků s počítadlem a při tisku novin rotačkou se signety tiskly přímo s tiskem na rotačce. Dovážené noviny z ciziny byly opatřovány signetami přímo u poštovních úřadů.

Ukázky signet používaných v letech 1803-1850 ...

V roce 1850 byla daň pro tuzemské noviny zrušena a pro noviny ze zahraničí stanovena ve výši 2 kr C.M. Výběrem byly pověřeny poštovní úřady. V roce 1853 byly pro snazší účtování vydány novinové kolkové známky o hodnotě 2 kr. Kolek byl vylepšován převážně uprostřed titulu novin a kolek platily souběžně se signetami. V roce 1858 bylo kolkovné opět zavedeno i pro tuzemské noviny. Pro ně byly používány signety až do 1. 1. 1859, kdy bylo používání signet zrušeno.

Každý výtisk novin musel být na titulní straně opatřen kolmem, který natiskl příslušný zemský kolkovní úřad. Kolkovní úřady prováděly kontrolu dodržování nařízení přímo u vydavatele. Teprve po okolování výtisků mohl vydavatel noviny expedovat. Pokud byly noviny posílány poštou, pak pošta sama neokolkované výtisky dopravila na kolkovní úřad a pak je teprve předala předplatiteli. Kolkovné se vybíralo spolu s předplatným.

Stálé kolkovní úřady byly zřízeny jen v Praze, Brně a Opavě, ale v době lázeňské sezony však byly od roku 1803 v měsících květen – září zřízeny i v Karlových Varech, Mariánských a Františkových Lázních a Teplicích.

Pro usnadnění kolkování novin byly v Rakousku-Uhersku zavedeny od roku 1853 novinové kolkové známky, které si mohli vydavatelé zakoupit u kolkovních úřadů. Novinové kolkové známky se na archy papíru pro tisk novin lepily před tiskem, u dovážených novin se vylepo-

valy na celnících a znehodnocovaly fiskálním razítkem nebo razítkem poštovního úřadu. Prodej novin kontrolovala policie a finanční úřady. Za prodej neokolkovaných novin byla vysoká pokuta ve výši třicetinasobku hodnoty kolku.

Humoristický časopis PALEČEK opatřený novinovou 1 kr signetou (655) z roku 1887.

Noviny Prager Zeitung z 1. 5. 1871 opatřené signetou č. 807 hodnoty 1 kr.

EMISE 1853

Datum vydání: 1. března 1853

Platnost do: 31. října 1858

K vydání kolkové známky hodnoty 2 kr se rozhodla finanční správa v roce 1852 a nařízení bylo vydáno 27. ledna 1853. Dnem

1. 1. 1850 byl zrušen poplatek pro tuzemské noviny a pro noviny předplacené z německých spolkových zemí. Poplatky nadále platily pro ostatní země a pro noviny dovážené z Německa bez předplatného. Poplatek činil 2 kr, proto byla vydána pouze tato jediná hodnota. Od původního záměru vybrat poplatek pomocí výplatní známky 2 kr bylo upuštěno pro obtíž se vyúčtováním.

Patrně na základě nedorozumění byl vytištěn kolek 2 kr v červené barvě, ten však nebyl vůbec dán do oběhu a ihned byl nahrazen kolmem v barvě zelené. Pro časovou tiseň byla zvolena jednoduchá kresba velice se podobající spíše poštovní známce než fiskálnímu kolmu.

